

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

STARA CERKVENA SLOVANŠČINA

To je jezik v katerem sta duhovnika Ciril in Metod napisala 1. slovenske knjige (okoli leta 860). V ta jezik sta prevedla najpotrebnejše evangelije za svoj poklic. Za zapis sta izumila novo pisavo - GLAGOLICO (glagolati - govoriti). Kasneje Glagolico zamenja Cirilica (po bratu Cirilu). Najstarejši ohranjeni zapisi so Zografski evangeliji, ki so shranjeni na otoku Atosu.

Slavisti (Kopitar, Miklošič, Vatroslav Jadič) so se veliko prepirali kateremu jeziku je najbolj podobna Stara cerkvena slovanščina, saj so omenjali tudi jezik panonskih Slovencev, Staro slovenski jezik, jezik makedonskih Slovanov.

SLOVENSKI PISANI JEZIK V SREDNJEM VEKU

V tem obdobju se začenejo prvi zapisi v Slovenskem jeziku. Pisci teh tekstov so bili v glavnem tuji menihi (Nemški, Češki). Vsi ti zapisi so obrednega in poučnega značaja. Obliko tekstov so določili z vsebino, pomemben pa je tudi slog in jezik ter seveda tudi to, da so to edine priče o razvoju slovenskega jezika v Srednjem veku.

Iz tega obdobja so se ohranili Brižinski spomeniki, Rateški, Stiški, Starogorski rokopisi.

BRIŽINSKI SPOMENIKI

Nastali so v 10. stoletju, našli pa so jih v Freisingu (Brižin) v Zborniku srednjeveških latinskih rokopisov. Spomeniki obsegajo troje zapisov: 1. in 3. sta obrazec splošne spovedi, 2. pa je pridiga o grehu in pokori. Jezik v njih je v bistvu že samostojen, a ne vsebuje narečij in tujk. Prvi jih je izdal Jernej Kopitar leta 1836 v knjigi GLAGOLITA CLOZIANUS.

NASTANEK SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA V SREDNJEM VEKU

To je v času vzpona protestantizma (Martin Luthr). Pri nas so protestantizem zatrli še preden je sploh prišel do izraza. Leta 1550 je Primož Trubar izdal prvi slovenski knjigi (KATEKIZEM in ABECEDNIK). S tem je osnoval slovenski knjižni jezik. Protestantski pisci so napisali precej knjig, med njimi predvsem Dalmatinov prevod svetega pisma in Bohoričeva slovnica slovenskega jezika (ZIMSKE URICE). V tem času protestantizem že ugaša, zato morajo vsi protestantje iz Ljubljane, in povrne se krščanstvo, v času katerega uničijo vse kar je bilo protestantskega. V književni jezik je bila povzdignjena osrednja slovenščina, ki se je gojila zlasti v Ljubljani, in je kasneje dobila tudi svojo pisavo (Bohoričica), ki se je ohranila do sredine 19. stoletja.

NEENOTNOST SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA V 19. STOLETJU

To je bil za jezik zelo nemiren čas. Vanj so bile sprejete t. i. nove oblike, hkrati pa so se razvili razni zvrstni jeziki (časnikarski, strokovni in pripovedni). V tem stoletju je jezik v slovnici opisal Jernej Kopitar, umetniško pa ga je potrdil France Prešeren. Hkrati so izhajale tudi Bleiweisove Kmetijske in rokodelske novice.

Slovenščina tudi počasi izpodriva nemščino (šola, gledališče, uradi in javnost). Nekateri so se

zavzemali za združitev z ruščino ali hrvaščino, vendar je zmagala pametnejša misel. Proti koncu stoletja je bil boj za slovenski knjižni jezik dobljen. Dobili smo Slovenski pravopis (Levec), pesništvo (Kette, Murn, Zupančič), pripovedništvo (Cankar, Milčinski) in dramatiko (Cankar).